

Poštšina plačana pri pošti 6104 Koper – Capodistria
NDP

Svetilnik

Poigraj se z glavo časopisa in naredi samosvojo naslovnico

/ Kulturni občasnik za mlade zanesenjake /
Gledališče Koper / Pokrajinski muzej Koper /
Comunità Autogestita Costiera della
Nazionalità Italiana Capodistria / Osrednja knjižnica
"Carlo Combi" Capodistria / Osrednja knjižnica
Srečka Vilharja Koper / Pokrajinski arhiv Koper /
Otok, zavod za razvijanje filmske kulture,
Izola / Pomorski muzej "Sergej Mašera" Piran /
Znanstveno-raziskovalno središče Koper
/ Letnik XVII / Številka 2 / Januar 2024 /
Brezplačni izvod /

Kakšno naj bi bilo po tvojem mnenju leto 2024? Kaj si želiš, da bi se zgodilo?
Ali si česa ali koga še posebej želiš? Čemu bi se takoj odpovedal ali kaj ali koga
bi v letu 2024 najraje izstrelil na neznani planet? Kam si želiš potovati?
Koga si zelo želiš spoznati? In ...

*V vsakega od štirih praznih prostorov,
upoštevajoč navodilo, prelij svojo idejo,
željo, vizijo, kakšno naj bo leto, ki se je
pravkar začelo.*

Tvoje leto v kolažu podob

(podobe pridobiš s fotografijo, risanjem, izrezovanjem ...)

Kakšen bom jaz v letu 2024

(nariši samega sebe, slog in tehniko izberi sam)

Tvoje leto 2024 v stripu (ustvari strip)

Opiši leto 2024 v obliki pravljice ali kot dramski dialog

Gledališki križem kražem

Pred tabo so strani, polne gledaliških ugank in zavozlank. Prijetno reševanje ti želim.

Novo leto pa naj bo radodarno s svežim zrakom, ustvarjalnimi mislimi, radoživim delom, iskrivim raziskovanjem, toplim prijateljstvom, varnim domom ter ne preveč sitnimi starši in učitelji. Srečno 2024!

Gledališke predstave v Gledališču Koper Teatro Capodistria in igralci
1.) Dopolni naslov gledališke predstave.

Loli, Boli in svet,

2.) Imenom igralcev dopiši priimke:

Rok

Tjaša

Luka

3.) Vsakega od zgoraj navedenih igralcev umesti v eno gledališko predstavo, v kateri je igral, in napiši, kako se je imenoval njegov lik v predstavi.

Gledališka stavba
4.) Naštej, kateri trije prostori nas sprejmejo, ko vstopimo v veliko dvorano Gledališča Koper?

5.) V nekaterih gledališčih si gledalci lahko predstavo ogledajo iz prostora, ki se imenuje enako kot ena od stavb na Titovem trgu v Kopru. Kako se ta prostor za gledalce imenuje?

6.) Kako se imenuje prostor, v katerem v gledališčih hranijo gledališke kostume?

Poklici v gledališču
7.) Kaj mora biti po poklicu oseba, ki si zamisli in izriše gledališke kostume?

8.) Kakšno vlogo ima INSPICIENT/-ka med gledališko predstavo?

9.) Kaj med študijem gledališke predstave dela DRAMATURG/-inja?

Dramsko besedilo
10.) Kako imenujemo pisca/pisko dramskih besedil?

11.) Ali v dramskem besedilu najdemo kazalo?

12.) Ali so v njem poglavja in odstavki? Utemelji svoj odgovor.

13.) Zapiši kratek dramski odlomek.

14.) Naštej tri slovenske ali svetovne pisce dramskih besedil. Pomagaj si z imeni, ki jih najdeš na spletni strani Gledališča Koper.

Odgovori: 1., poln čudes; 2. Matek, Hrovat, Cimprič; 3.) več možnih odgovorov; 4.) oder, parter, balkon; 5.) loža; 6.) fundus; 7.) kostumograf/-inja; 8.) vodja predstave; 9.) področje dramaturga/-inje je zgodba, drama-turška napetost in razvoj zgodbe, osvetlitev odnosov med liki; 10.) dramatik/dramatičarka; 11.) ne; 12.) ne

Križanka

1.) Kaj je po poklicu oseba, ki igra v gledališki predstavi ali filmu?

2.) Kako s kratico imenujemo akademijo, na kateri v Sloveniji lahko študiraš dramsko igro?

3.) Naslov predstave z veliko R-ji.

4.) Prostor v gledališču, kjer nastopamo.

5.) Kako se imenuje tehnični vodja predstave?

6.) Kako imenujemo tistega, ki je avtor predstave?

7.) Kdo poleg Petra nastopa v predstavi?

8.) Če gledalec ne sedi ne v parterju ne v loži, kje potem sedi?

9.) Kako imenujemo prostor za zavesami na odru?

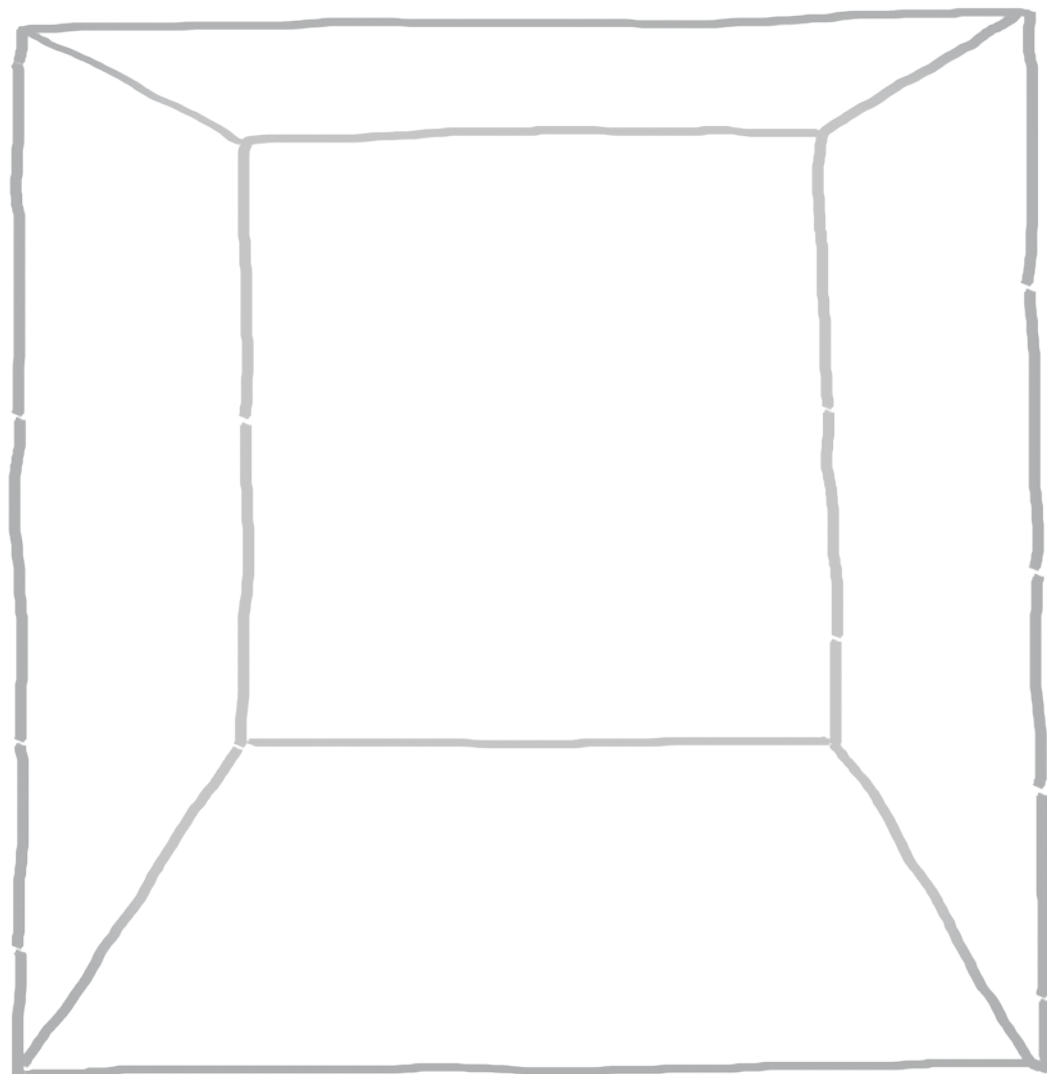
V kvadratke prepiši označene črke iz križanke in dobil/-la boš prostor v gledališču, ki je namenjen izključno nastopajočim.

123456789

Rešitve:
1. IGRALEC, 2. AGRFT, 3. BRUNDAGRRTROMI, 4. ODER, 5. INSPICIENT, 6. REŽISER, 7. VOLK, 8. na BALKONU, 9. ZAODRJE
Končna rešitev: GARDEROBA

Scenografija

Risarsko dopolni prazen gledališki oder. Nanj nariši scenografijo po svoji zamisli in dopiši, kako bi se imenovala predstava s tako scenografijo.

Pripovedovalska povezovanka

Besede poveži v štiri različne kombinacije: v pripovedno poved, vprašalno poved, v velelno poved in enkrat v vzklično poved.

Medved/ na vrtu/ Tone/ vilice/ avtobus/ telefon/ skrivati se/ pekarna/ drsalke/
ledena ploskev/ Pariz/ pica/ zasledovati nekoga/ jajca za zajtrk/ zelena trata/
puščava/ nalivno pero/ visok evkaliptus/ glasno srkati iz kozarca/ moka/
jezna teta/ ropar/ Neža/ spenjač za papir/ zaspani kuhar // * Samanta

Gledališki kostumi

Izberi si dramsko besedilo, zgodbo ali pravljico. Označi glavne junake zgodbe ter jim nariši kostume po svojem okusu.

Na družinski delavnici tkanja s karticami smo si pod vodstvom arheologinje Maruše Bizjak stekli družinske zapestnice, obeske in kazala ter tako prepletali medsebojne vezi.

Našo etnološko zbirko so obiskali prvošolci OŠ Črni Vrh nad Idrijo ter s pravljičami in igro spoznavali življenje nekoč.

Na jesenskih počitniških delavnicah smo si ogledali nekatere najlepše umetnine v muzeju, ki jih krasijo rastlinski okraski ter iz jesenskih plodov in obarvanega listja ustvarjali svoje umetnine. Preizkusili smo se tudi v ličkanju koruze in iz suhih listov koruze ustvarjali cvetove.

Muzejska jesen na fotografijah

Četrtošolci OŠ Antona Ukmarja so na delavnici *Lov na zaklad* iskali skrite zaklade po muzeju in se pri tem naučili veliko novega o kulturni dediščini naših krajev.

Otroci iz Vrtca Semedela in prvošolci OŠ Dušana Bordona so z igro spoznavali palačo Belgramoni Tacco, se vživeli v prince in princeske ter v muzejski dvorani zaplesali ob baročni glasbi.

Na razstavi akademskega slikarja Josa Kneza Vrkiča z naslovom *Upanje* smo poiskali navdih, se v drugem delu delavnice prelevili v slikarje in pod slikarjevim vodstvom spoznavali različne tehnike slikanja z akrilnimi barvami.

Istranke, potovke, Šavrinke

Šavrinka jajčarica je s svojo dejavnostjo postala **simbol za istrsko ženo**. O Šavrinkah beremo v knjigah, poezijah, poslušamo v pesmih, vidimo jih upodobljene v likovnih delih, kiparstvu itd. **Kdo pa so te ženske, ki so upodobljene s košarami (plenjerji) na glavi in zakaj so tako posebne?** Odgovore najdeš v Muzejski galeriji Pokrajinskega muzeja Koper, kjer bo do 10. februarja 2024 na ogled **občasna razstava** z naslovom: **Ne/vidne ženske: Istranke, potovke, Šavrinke**. Šavrinke so bile potujoče prodajalke iz slovenskega dela Istre. Od konca 19. do sredine 20. stoletja so ženske iz tega dela Istre s prodajanjem jajc in pridelkov prinašale v družino pomemben vir zaslužka, ki je bil nujno potreben za preživetje družine.

- Poveži ime Šavrinke z živlom ali dejavnostjo, s katerima je trgovala:*
Jajčarice	raznašanje mleka
Krušarice	pranje perila
Mlekarice	preprodajanje jajc
Perice	peka kruha

Šavrinke **jajčarice** so v hrvaškem delu Istre kupovale jajca in jih nosile prodajat v Trst. Ženske so se zbrale ob zori v vasi in odšle skupaj na pot. Do vasi v osrednji Istri so hodile šest, sedem ur, nakar so tam pobirale jajca. Vsaka je imela svoje vasi in hiše, kamor je redno zahajala in kjer so jo zmeraj čakala jajca. Pri eni izmed družin so prenočile in se naslednji dan vračale domov. Proti Trstu so se odpravile včasih še isto noč.

Jajčarica je v plenjerju nosila tudi do 300 jajc. Če pomislimo, da eno jajce tehta okrog 60 g, kolikšno težo je nosila na glavi?

☐ Okrog 6 kg. ☐ Okrog 12 kg.
☐ Okrog 18 kg.

Mlekarice so mleko prenašale ročno v jerbasih ali na oslih, ročnih vozičkih in vozovih.

Koliko mleka na dan misiš, da so mlekarice raznesle po Trstu?

☐ 100 litrov. ☐ 1000 litrov.
☐ 2000 litrov.

Rešitev: 2000 litrov

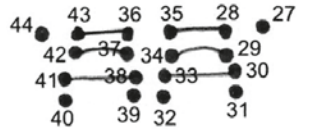
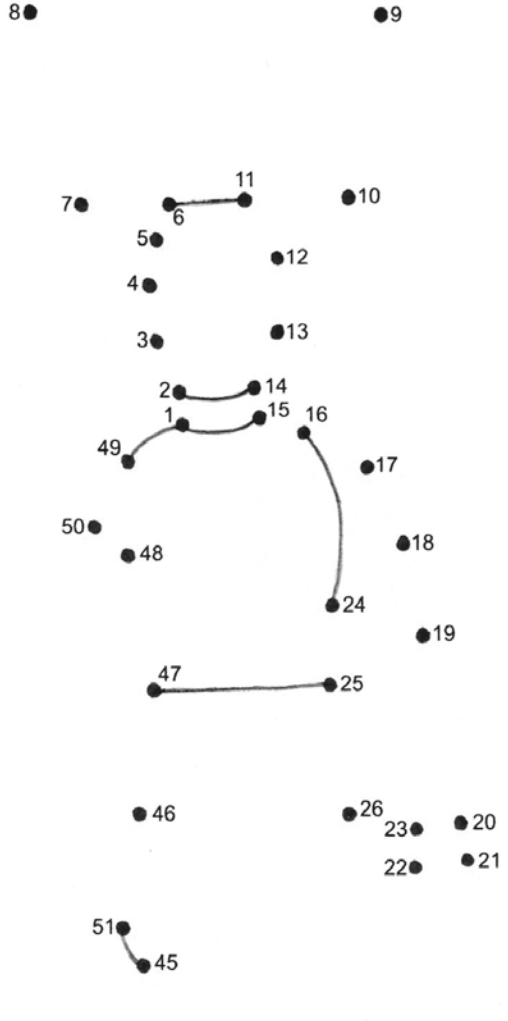

Poišči pare.

Napovednik ■ 8. februar, slovenski kulturni praznik
V četrtek, 8. februarja 2024, vas vabimo v muzej na **dan odprtih vrat**. Na ta dan si boste lahko **brezplačno** ogledali vse **muzejske zbirke** in občasne **razstave: palača Belgramoni Tacco** (Kidričeva 19), **Muzejska galerija** (Kidričeva 23a) ter **Etnološka zbirka** (Gramscijev trg 4–5). Še posebej vabimo družine na samostojno raziskovanje muzejskih zbirk in razstav. V palači Belgramoni Tacco se boste lahko podali na **Lov na zaklad**, na katerem boste s pomočjo načrta muzeja (1 €) raziskovali muzejske zbirke, se zabavali in hkrati učili ob naših didaktičnih koticah. Obiščite nas! * **Tjaša**

S črtami poveži vse pike od številke 1 do 51 in nato sliko pobarvaj!

Il conte Stefano Rota, curatore dell'antico Archivio municipale di Pirano

Casa Tartini a Pirano ha ospitato tra novembre e i primi giorni di dicembre 2023 la mostra **Testimonianze di venezianità nell'Archivio municipale di Pirano e la figura del suo curatore, conte Stefano Rota**.

Ma chi è il conte Stefano Rota e perché è così importante per Pirano?

Nacque il 25 dicembre **1824 a Pirano** da Alessandro e Teresa Michieli, nell'abitazione di famiglia rivolta verso palazzo Gabrielli (all'epoca non ancora

edificato), corrispondente all'odierno albergo "Tartini". Fu una personalità di notevole spessore culturale. Frequentò il Ginnasio imperial regio a Capodistria. I suoi vasti interessi e la solida formazione intellettuale gli permisero di spaziare dalla **storia** alla **poesia**, dalla **letteratura** alla **musica**; fu pure un fine **latinista**. Rota fu anche un apprezzato musicista e **organista** e oggi conosciamo 75 sue composizioni musicali, soprattutto di carattere religioso. Morì nel **1916** nella sua città natale.

I **nobili Rota** provenivano dalla zona di **Bergamo**, da dove Simone si spostò dapprima in area veneta e in seguito a Pirano e a Momiano. I discendenti, nella prima metà del XVII secolo,

Simone I: i discendenti di Orazio III abitarono il palazzo occidentale, il ramo piranese di Giovanni Paolo, invece, quello orientale. Compromesso da terremoti e frane, risulta disabitato

Abitazione della famiglia Rota a Pirano, corrispondente all'odierno albergo "Tartini"

delinearono due rami: quello di **Momiano**, con Orazio III, e quello di **Pirano**, con Giovanni Paolo, da cui discende Stefano Rota, ultimo rappresentante del casato.

Feudo e castello di Momiano

I Rota nel 1548 acquistarono il feudo e il castello di Momiano dalla famiglia Raunicher. Il castello, che sorge su uno sperone roccioso, era collegato con un ponte all'abitato. Venne ristrutturato e ampliato nel corso del XVII secolo dagli eredi di

Il castello dei conti Rota e il borgo di Momiano

entro il 1784; le strutture private vennero smantellate dai Rota, mentre si sono conservate la torre e i muri perimetrali, in quanto dominio pubblico della Serenissima.

Archivio municipale e Biblioteca civica a Pirano

La prima Biblioteca civica risale al 1818, ma conobbe varie difficoltà. Si dovette attendere il 1855 per assistere alla sua rifioritura, grazie al **podestà Pier Felice Gabrielli**, che **invitò Stefano Rota ad ordinarla e custodirla**. La Biblioteca accolse anche l'**archivio**, che divenne sua parte integrante. Rota per oltre quaranta anni rimase impegnato come bibliotecario ed archivista. * [A cura di Kristjan Knez e Roberta Vincoletto](#)

Stefano Rota

Firma autografa di Stefano Rota

Ritratto di Stefano Rota da giovane

Foto: Aleš Rosa -
Archivio Rota-Benedetti

Spoznavajmo svet s tačkami pomagačkami

V knjižnici smo pripravili za mlade bralce posebno bralno dejavnost z naslovom **Spoznavajmo svet s Tačkami pomagačkami**. Delavnice so namenjen otrokom od 7 do 9 let. Srečanja potekajo enkrat na mesec ob sredah. Obravnavamo različne teme v obliki sproščenega pogovora v družbi s kužkom. Delavnice vodijo Lucija Klarica ter terapevtski par Chiara Rotter in njen kuža Dio.

Slovensko društvo za terapijo s pomočjo psov Tačke pomagačke združuje člane, ki skupaj s svojimi psi obiskujejo različne ustanove. Društvo, ki je bilo ustanovljeno leta 2007, je humanitarno, nepridobitno združenje fizičnih oseb in deluje v javnem interesu. Psi so zvesti, nenadomestljivi družabniki. Spodbudno vplivajo tudi na popolne neznance, kar potrjujejo številne znanstvene raziskave. Vse več strokovnega osebja v bolnišnicah, zavodih, domovih za starejše, šolah in vrtcih priznava, da lahko psi odločilno pripomorejo k napredku posameznikov. Ker so spretni motivatorji, so psi dobrodošli pri delu z otroki. Psi razveseljujejo in opogumljajo, uspešno premostijo zadrege ob človeški zadržanosti in pomagajo k sproščenemu delovnemu vzdušju. Posameznike ali skupino spodbujajo k aktivnemu sodelovanju, zato so odlični sopotniki tudi mladim in otrokom. *

Naloga: Poišči besede

T	K	V	I	Z	P
V	A	J	K	O	E
D	A	Č	Č	S	S
I	J	B	K	V	Š
O	H	O	C	E	Q
L	K	B	W	T	Ž
K	N	J	I	G	A
B	R	A	N	J	E

Rešitve: TAČKE, SVET, DIO, KNJIGA, PES, BRANJE, KVIZ

S to voščilnico Vam želimo srečno ...

Prazniki in verovanja so del človeškega življenja, ki v določenih dnevih v letu predstavljajo *tradicionalno* ponavljanje **običajev in navad** v neki družbi. Ena takšnih navad je, ko si ljudje ob praznikih (npr. za božič, novo leto, rojstni dan, poroke, obletnice itd.) **voščimo in izrazimo dobre želje za prihodnost.**

December po navadi imenujemo najbolj prazničen mesec v letu, ki ga doživljamo v znamenju **praznovanj, obdarovanj**, majhnih in velikih **pričakovanj**, veselja, druženja, otroškega smeha itd. Včasih se zdi, da se pomen tradicij izgublja, vendar nekatere navade, ki delajo božični čas čaroben, so še vedno zanimive. Ena takih je **pošiljanje tradicionalnih božičnih in novoletnih voščil v pisni obliki.** V decembrskem času

so na voščilnicah značilni **božično-novoletni motivi**, kot so smrečice in smrekove vejice, zasnežene pokrajine, mesta, hiše oz.

Manj znane besede:

tradicija – kar se je ustalilo v življenju kake skupnosti s prenašanjem iz roda v rod oziroma uveljavljena, dalj časa trajajoča dejavnost; tudi izročilo, običaj, navada.

redovnica – članica samostanskega, verskega reda;

dobrotnik – kdor deli komu dobrote, darove;

snidenje – srečanje;

voščilnica z zgibom – voščilnica, ki je prepognjena na pol, zloženka;

razglednica – kartonček s sliko na eni strani in prostorom za naslov in sporočilo na drugi strani. *

Obkroži pravi odgovor

1.) Najstarejša voščilnica je nastala v

- a – 16. stoletju,
- b – 17. stoletju,
- c – 18. stoletju,
- č – 19. stoletju.

2.) Voščilnice so včasih pošiljali

- a – z balonom,
- b – po pošti,
- c – prinesli sami,
- č – po računalniku.

3.) Ali danes lahko kupimo voščilnico v trgovini in jo pošljemo?

- ☐ DA, ☐ NE

Naloga

Izdelaj voščilnice, napiši voščilo z lepimi željami in jih pošlji na primer: prijateljem, mami, tatu, noni, nonotu, sosedom ...

Odgovori: 1. č; 2. b; 3. da.

cerkve, Kristusovo rojstvo, sveče, zvončki, živali itd.

Zgodba voščilnic naj bi segala v 15. stoletje, ko so *redovnice* ročno pisale zahvale s prazničnimi željami in jih pošiljale svojim *dobrotnikom*. Ta dolgoletna navada je svoj **največji razcvet** dosegla **v drugi polovici 19. in na začetku 20. stoletja.** Najstarejšo božično voščilnico je leta 1843 izdelal ravnatelj Viktorijinega in Albertovega muzeja v Londonu, sir Henry Cole, s pomočjo slikarja Johna Horsleyja.

V Pokrajinskemu arhivu Koper se lahko pohvalimo z bogatimi in lepo ohranjenimi primeri voščilnic, ki jih je arhivu podarila družina Petkovšek. Skrbno ohranjene voščilnice so bogat **odraz nekega obdobja, okoliščin in navad**, v katerem so nastale. Nanje zapisane praznične želje so pošiljatelji največkrat navezovali na blagoslovljene božične praznike, srečno novo leto in mir. Na nekaterih pa so pustili razna sporočila in želje za čim hitrejše *snidenje*, opravičila zaradi odsotnosti itd. Zanimivost ohranjenih voščilnic je tudi to, da niso klasične voščilnice z zgibom, temveč spominjajo na razglednice. * *Jan Cotič, Nada Čibej*

V Pokrajinskemu arhivu Koper se lahko pohvalimo z bogatimi in lepo ohranjenimi primeri voščilnic, ki jih je arhivu podarila družina Petkovšek. Skrbno ohranjene voščilnice so bogat **odraz nekega obdobja, okoliščin in navad**, v katerem so nastale. Nanje zapisane praznične želje so pošiljatelji največkrat navezovali na blagoslovljene božične praznike, srečno novo leto in mir. Na nekaterih pa so pustili razna sporočila in želje za čim hitrejše *snidenje*, opravičila zaradi odsotnosti itd. Zanimivost ohranjenih voščilnic je tudi to, da niso klasične voščilnice z zgibom, temveč spominjajo na razglednice. * *Jan Cotič, Nada Čibej*

Iz črno-belega filma v barvnega in nazaj

Stan in Olio – humor za številne generacije Vir: AP

Fotografija iz filma *A visit to the Seaside* Vir: Youtube

posneto črno-belo sliko posebej. Delo je bilo zamudno, drago in nepraktično. Uporabljali so pripomočke, kot so barvila, šablone, barvne kopeli. Barvanje so uporabili predvsem pri filmih s fantazijsko vsebino.

Prva uspešna barvna revolucija se je zgodila s tehniko **kine-macolor** (beri: kinemakolor), a ni obstala dolgo. Poglejte fotografijo iz prvega filma, ustvarjenega s to tehniko, *A Visit to the Seaside* (1908) in opazujte, kako so med snemanjem uporabili zgolj rdeče in zelene filtre, da so pričarali vtis o več barvah.

Barve, kot jih poznamo danes, pa so v film vstopile z zgodovinsko prelomno tehniko **technicolor** (beri: teknikolor). Na tri različne filmske trakove so hkrati snemali tri različne barve – rdečo, zeleno in modro – in nato vse združili v en trak. Takšni razkošno barviti filmi so postali prava senzacija. Film *Čarovnik*

iz *Oza* iz leta 1939 velja za enega prvih barvnih filmov, saj je gledalce tako očaral, da se še danes šteje med najvplivnejše hollywoodske filme vseh časov.

V desetletjih, ki so sledila, so izumili še mnogo drugih tehnik, danes pa večino barvnih filmov gledamo posnetih v digitalni tehniki. A pomembno se je zavedati, da črno-beli film

Čarovnik iz Oza Vir: Screenrant

ni le slika, ki ji manjka barva, ampak umetniško delo s svojimi kvalitetami. Črno-belo tehniko še danes uporabljajo številni režiserji, da dosežejo različne dramatične učinke, od najtančnejših podrobnosti do meglenih podob, ki delujejo, kot da bi bile zabrisane z ogljem.

Barve v slovenskem filmu

Tudi v Sloveniji so filmarji dolgo snemali le črno-bele filme, saj je bilo v tistih časih snemanje na barvni filmski trak še vedno drago. Čisto prvi slovenski barvni film pa je bil film za otroke!

Nastal je leta 1963 pod režijsko taktirko Jožeta Galeta.
* Ana

Vir: arhiv Slovenske kinoteke

Vir: arhiv Slovenske kinoteke

Naloga: Pobarvaj oba okvirja. Za zgornjega uporabi zgolj črno in belo barvo ali svinčnik, pri tem se poigraj s številnimi sivimi toni, ki jih lahko ustvarja ena barva. Spodnjo sliko pobarvaj v različnih barvah. Ko končaš, ju primerjaj. Kakšno vzdušje izraža vsaka od njiju? Kakšne občutke? Kakšno zgodbo bi lahko pripovedovala zgornja in kakšno spodnja slička?

Ilustracija: Ana Cerar

Lahko ob levi fotografiji uganete točen naslov filma?

Piranski kodeks Pietra Coppo

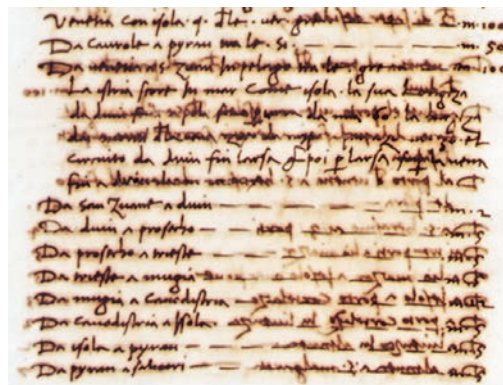
Podajmo se na pot, stopimo na vrtljak časa in ga zavrtimo doooolgih **500 let nazaj**. V čas, ko so knjige večinoma pisali še ročno. Ko so zemljevide risali tako, da so potovali, opazovali pokrajino in jo nato narisali.

V tem času je živel tudi kartograf, geograf in morjeplovec svetovnega slovesa **Pietro Coppo**. Ali si že slišal zanj?

V Izoli Pietra Coppo najbolj poznajo, saj se po njem imenujeta mestni park in italijanska srednja šola. V Izolo ga je delo pripeljalo iz rodni Benetk, kjer si je tudi ustvaril družino.

latinščini, kar v prevodu pomeni »pregled vsega znanega sveta«.

• Drugi del – rokopis – se imenuje **Portolano** in je napisan v italijanščini. Obsega opis obmorskih krajev z navedbo lokalnih vetrov in razdalj med kraji. Napisal je, da je od Milj do Kopra 12 milj, od Kopra

Izsek iz rokopisa *Portolano* z razdaljami med kraji.

do Izole 5 milj, od Izole do Pirana in od Pirana do Savudrije pa ravno tako 5 milj. Zemljevid je namenil predvsem v pomoč pomorščakom.

• Tretji del je sestavljen iz **15 lesoreznic barvanih tiskanih zemljepisnih kart**. V njem je za nas najbolj zanimiva in najbolj dragocena **karta Istre**. Na njej je napisana letnica **1525**. Stara je torej skoraj petsto let. Strokovnjaki pravijo, da je to **najstarejša ohranjena pokrajinska karta tega polotoka** ter **najstarejši podrobnejši prikaz kakega dela slovenskega ozemlja**.

Kodeks je napisan in natisnjen na papirju, platnica je iz **pergamenta**.

Karte so natisnjene, besedili pa napisani ročno, s črnilom. Pisci so črnilo mešali ročno in po izbranih receptih. Če je bilo črnilo sveže, je razžrlo papir. Tudi v Piranskem kodeksu.

Na papirju lahko opazimo **vodne znake**.

Pred sto leti so v Rimu med restavrira-njem papir utrdili s svileno tkanino, zato iz papirja ob straneh štrlijo tanki »laski«.

Ker je kodeks edini tak, unikaten, in ker njegovih 15 kart pomeni prvi poskus tiskanega atlasa na svetu sploh, je najdragocenejši kartografski dokument, ki ga hranimo na ozemlju Republike Slovenije in je kulturna dediščina svetovnega pomena.

Predsednica države si ogleduje Piranski kodeks

Leta **2022** je bil zato **vpisan na Nacionalno listo UNESCO Spomin sveta** kot eden izmed prvih desetih enot pisne in dokumentarne dediščine v naši državi. Pred kratkim je bil tudi na ogled v Narodnem muzeju Slovenije na razstavi *Spomin Slovenije: Slovenska nacionalna lista – UNESCO Spomin sveta*, kjer je bilo predstavljenih deset najimenitnejših pomnikov slovenske kulture in zgodovine. *

Martina, Nadja in Ajda

Viri: Petrus Cippus fecit: Katalog / Pomorski muzej Piran, 2006; Zabavni kotiček PM Piran; d.lib.si; fran.si

Slovarček

KODEKS – oblika knjige, ki jo sestavljata knjižni blok in vezava. Uveljavila in razvila se je na prehodu iz antike v srednji vek in je oblika knjige, ki jo poznamo in uporabljamo vse do danes. Kodeks je tudi sinonim za starejšo rokopisno knjigo.

KARTOGRAFIJA – dejavnost, ki se ukvarja z izdelovanjem zemljevidov, kart določenega območja.

KARTOGRAF – strokovnjak za kartografijo.

HOROGRAFIJA – označuje posebno obliko kartografskega prikaza, pri kateri gre za natančno slikovno upodobitev krajev.

PERGAMENT – živalska koža, obdelana tako, da je primerna za pisanje.

ROKOPIS – z roko napisano besedilo.

VODNI ZNAK – je znak, vtisnjen v mokro snov, iz katere se oblikuje papirna pola. Vtis je po navadi prosojnejši od preostale površine in je zato dobro viden, ko opazujemo papir proti svetlobi. Z njim se označuje proizvajalec papirja ali pa je vodni znak zaščita pred ponarejanjem (pri tiskanju bankovcev ali znamk).

Pietro Coppo – igra za kortografa: na sliki manjka šest delčkov zemljevida Istre. Poišči jih in v prazne prostore (kroge) vpiši pravilne številke.

Pomoč: 1. Pola / Pulj; 2. Parte de Dalmatia / Del Dalmacije; 3. Fiume / Reka; 4. Lema / Limski kanal; 5. Lisonzo / Soča, Timavo / Timav; 6. Cavodistria / Koper

PETRAVS COPPVVS • F •

Inštitut za družboslovne študije
ZRS Koper

Tudi otroci imate pravico izražati mnenje in biti slišani

Tokrat vam bomo predstavili, kaj pomenijo človekove pravice. Te so zapisane v Splošni deklaraciji o človekovih pravicah. To je dokument, ki ga je sprejela generalna skupščina Združenih narodov. Seveda se vse skupaj sliši zelo zapleteno, vendar v resnici ni. Predstavljaj si, da je Splošna deklaracija o človekovih pravicah, kot so pravila v igri. Vsakdo, ki želi igrati igro, se mora držati teh pravil. Recimo, da igraš družabno igro s svojimi

prijatelji. Preden začnete, se vsi dogovorite, da se boste držali določenih pravil. Tako kot imajo igre pravila, so tudi človekove pravice pravila, ki naj bi veljala za vse države po vsem svetu in jih morajo jemati resno ter upoštevati, da bi bil svet pravičen in pošten. Ta pravila so leta 1948 sprejeli Združeni narodi. Združene narode si lahko predstavljate kot veliko ekipo, ki je sestavljena iz različnih držav in se je strinjala s skupnimi pravili igre. Človekove pravice imajo kar 59 pravil, ki jih v pravnem jeziku imenujemo členi, ki pa so kot delčki besedila v določenem dokumentu in nam jasno povedo, kaj se sme in česa se ne sme.

Človekove pravice omogočajo, da se spoštuje naša drugačnost in da nam je udobno biti to, kar smo.

Ko se pravila kršijo ...

Včasih se tako kot v igri tudi v resničnem življenju zgodi, da ljudje pozabijo na dogovorjena pravila ali pa jih namenoma kršijo zaradi svoje moči ali koristi. Na človekove pravice

ljudje, pogosto pa tudi voditelji držav, pozabijo. To se rado zgodi v situacijah, kot je bila nedavna epidemija covid-19, v vojnih razmerah ali okoliščinah. Zaradi hitrih odločitev, s ciljem zaščititi zdravje in življenja ljudi, voditelji velikokrat pozabijo, da imajo ljudje tudi v takšnih primerih pravico opozoriti, da je v družbi nekaj narobe. Pri tem ti lahko pomagata dve pravici: pravica do izražanja mnenja in pravica do mirnega zbiranja.

... je to treba povedati naglas!

Vsi imamo pravico, da spoštljivo povemo svoje mnenje, ne da bi se pri tem počutili ogroženi ali pa bili za to kaznovani. Svoje nestrinjanje lahko izrazimo sami ali skupaj s prijatelji, znanci in podobno mislečimi. S tem, ko stopimo skupaj in javno opozorimo na svoje mnenje, pokazemo, kaj želimo spremeniti ali kaj je za nas pomembno. Takšna oblika izražanja mnenja so na primer protesti, shodi in zborovanja. Izražanje mnenja ljudi lahko spodbudi voditelje držav, da začnejo o teh težavah govoriti in jih reševati. Čeprav se stvari pogosto ne spremenijo takoj, izražanje mnenja vedno prispeva k skupnem pogovoru o tem, kaj je treba spremeniti, da bi se razmere izboljšale.

In ko jaz povem naglas ...,

Otroci in mladostniki ste velikokrat izločeni iz odločanja o stvareh, ki se vas tičejo. Odrasli o vas menijo, da ste premladi, premalo odgovorni, nimate dovolj znanja ali enostavno niste dovolj zreli, da bi lahko odločali o pomembnih stvareh v svojem življenju. Konvencija o otrokovih pravicah jasno določa, da imate tudi otroci in mladi pravico izraziti svoje mnenje in biti slišani.

... želim, da se me sliši.

To pomeni, da mora tudi vaše mnenje biti slišano – tako doma kot v šoli in pri sprejemanju državnih zakonov, ki se vas tičejo. Pravica otrok, da so slišani, je zapisana v Konvenciji o otrokovih pravicah in jo morajo upoštevati vsi: starši, učitelji, politiki, zdravniki, sodniki in socialni delavci, ne glede na to, kako mladi ste. Seveda to ne pomeni, da morajo vsi slediti vašim željam in delati to, kar vi želite, temveč da imate priložnost izraziti svoje mnenje in ste vključeni v sprejemanje odločitev, še posebej tistih, ki vplivajo na vaše sedanje življenje in vašo prihodnost.

Kako lahko kaj spremenim?

V šoli lahko predlagate, da bi imeli več športnih dejavnosti ali prostega časa med poukom. Če se večina sošolcev s tem predlogom strinja, lahko kot sku-

pina izrazite svoje mnenje. To lahko storite na različne načine: zbirate podpise podpore, organizirate šolsko razpravo, izvedete volitve oziroma šolski referendum ali s pomočjo skupnosti učencev in predstavnikov razreda poveste, kaj želite spremeniti. Vaš predlog se lahko uresniči ali spodbudi učitelje, da bodo o njem začeli razmišljati. Podobno lahko opozorite tudi na druge teme: šolska prehrana, medvrstniško nasilje, duševno zdravje in dobro počutje, interesne dejavnosti in aktivnosti v šoli ter vse drugo, kar je za vas pomembno in zanimivo.

Mini kviz

1.) Kaj predstavljajo človekove pravice?

- a – Pravila za obnašanje v kinu.
- b – Pravila za države, ki zagotavljajo spoštovanje vsakega posameznika.
- c – Pravila za igro na igrišču.

2.) Katera pravica nam omogoča, da povemo svoje mnenje?

- a – Pravica do življenja.
- b – Pravica do izobraževanja.

- c – Pravica do izražanja mnenja in mirnega zbiranja.

3.) Katera izmed naštetih situacij opisuje kršitev vaših pravic?

- a – Sestra vam noče posoditi svinčnika.
- b – Učitelj vas opozori, da prenehajte uporabljati telefon med poukom.
- c – Sošolci se norčujejo iz vašega predloga, da si želite več domačih nalog.

4.) Zakaj je pomembno, da otroci in mladi izrazijo svoje mnenje?

- a – Ni pomembno, počakati je treba, da postanemo odrasli.
- b – Ker lahko povemo, kaj si mislimo in tako sodelujemo pri odločitvah.
- c – Ker je to, kar mislimo mi, pomembnejše od tistega, kar mislijo odrasli.

5.) Napišite tri besede, ki ste se jih danes naučili.

Pod vsako sliko
napiši ime predstave.

Na spodnje črte napiši
prve tri besede, ki se ti utrnejo
ob fotografiji. Časa za vse tri
besede imaš 3 sekunde.

Nastavi si štoparico in
– ne goljufaj!

Leto 2023 v slikah

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Miha Fris

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Gledališče
TeatroKoper
Capodistria

1911
POKRAJINSKI MUZEJ KOPER
MUSEO REGIONALE DI CAPODISTRIA
KOPER REGIONAL MUSEUM

CAN
COSTIERA

BIBLIOTECA
CENTRALE

OSREDNJA
KNJIŽNICA
SREČKA VILHARJA KOPER

POKRAJINSKI ARHIV KOPER
ARCHIVIO REGIONALE DI CAPODISTRIA

otok

POMORSKI MUZEJ - MUSEO DEL MARE
"SERGEJ MAŠERA" PIRAN - PIRANO

MISTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTÀ DI CAPODISTRIA

Občina Isola
Comune di Isola

OBČINA PIRAN
COMUNE DI PIRANO

Občina Ankaran
Comune di Ancaran

Svetilnik / Kulturni občasník za mlade
zanesenjake / Letnik XVII, številka 2 / Izdajajo:
Gledališče Koper, za izdajatelja Katja Pegan;
Pokrajinski muzej Koper, za izdajatelja Marko
Bonin; Comunità Autogestita Costiera della
Nazionalità Italiana di Capodistria, za izdajatelja
Alberto Scheriani; Osrednja knjižnica Srečka
Vilharja Koper, za izdajatelja Luana Malec;
Pokrajinski arhiv Koper, za izdajatelja mag. Nada
Čibej; Otok – zavod za razvijanje filmske kulture,
za izdajatelja Lorena Pavlič; Pomorski muzej –
Museo del mare »Sergej Mašera« Piran – Pirano,
za izdajatelja Franco Juri; Znanstveno-razis-
kovalno središče Koper, za izdajatelja prof.
dr. Rado Pišot / Uredniški odbor: Samanta Kobal
(urednica / Gajbla; / info@gledalisce-koper.si),
Tjaša Miklavčič (tjasa.miklavcic@pokrajinski-
muzejkoper.si), Roberta Vincoletto (info@centro
combi.eu), Tina Skrokov (tina.skrokov@kp.sik.si),
Nada Čibej (nada.cibej@arhiv-koper.si),
Lorena Pavlič (lorena.pavlic@isolacinema.org),
Ajda Purger (ajda.purger@guest.arnes.si),
Alenka Obid (alenka.obid@zrs-kp.si) / Lektorica
slovenskega jezika Alenka Juvan / ISSN C506–
158X / Tisk Tiskarna Vek Koper / Naklada 2.750
/ Koper, januar 2024 /